

Pamphylia ve Arkeoloji ile Dolu bir Yaşam: Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu 1943 - 2019

Sedef okay-Kepe¹ , Ařkım dzizbay²

¹Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-posta: mailto:cokays@istanbul.edu.tr

²Do. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye. E-posta: aozdzizbay@istanbul.edu.tr

Klasik Arkeoloji biliminin ve Üniversitemizin kıymetli hocalarından Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu, 14 Mayıs 1943 yılında İskenderun'da doğmuş; 1954-1960 yılları arasında İstanbul Erkek Lisesi'nde, 1960-1965 yıllarında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Kürsüsü'nde okumuştur. 1965-1968 yıllarında DAAD bursuyla gittiği Almanya Marburg ve Heidelberg Üniversitelerinde Klasik Arkeoloji üzerine eğitimler almıştır. Kendisi 1970 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Kürsüsü'nde Asistan olarak göreve başlar. 1983'te Doçent, 1989'da ise Profesör olur. Ayrıca, 1990-1991 yıllarında Justus-Liebig-Universität Giessen (Almanya)'de misafir profesör olarak da görev almıştır.

Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu, Arkeoloji biliminin mutfağı sayılabilecek kazılara öğrencilik yıllarından itibaren katılmıştır. 1961-1985 yılları arasında Tilmen Höyük, Gedikli Kara Höyük, Side, Perge, Kremna, Seleukeia Kazılarında öğrenci ve kazı ekip üyesi olarak bulunmuş, 1986-1988 yılları arasında ise Termessos Yüzey Araştırmasının başkanlığı yapmıştır. 1983 yılında, Antalya Bölgesi Arkeoloji Araştırmaları Merkezi Müdürü olmuş; 1985-2011 arasında Perge Kazısı'na üçüncü jenerasyon olarak Başkanlık görevini üstlenmiştir.

Abbasoğlu akademik çalışmalarının yanı sıra idari görevlerde de bulunmuştur. 1986-1994 arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcılığı ve 1989-1995 yıllarında Yönetim Kurulu üyeliği görevlerini yerine getirmiştir. 1990-2004 yıllarında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu üyesi olmuştur. 1993 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Başkanı, 2000-2002 yıllarında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölüm Başkanı, 2002 yılından emekliliğine kadar aynı fakültede Arkeoloji Bölüm Başkanı olarak önemli görevler üstlenmiştir. Ayrıca 2000-2007 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Senatörlüğüne atanmıştır. 1990-2007 ise Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Antalya Bölgesi Üyesi ve Başkanı olarak görev almıştır.

Mesleki kuruluş üyelikleri ise sırasıyla; 1987-1994 yıllarında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yönetim Kurulu Üyesi, 1989'da Alman Arkeoloji Enstitüsü (Berlin) Muhabir Üyeliği, Türk Alman Kültür İşleri Kurulu Üyeliği, Ernst-Kirsten Gesellschaft (Stuttgart) Tarihi Coğrafya Araştırmaları Derneği Türkiye Kurucu Üyeliğidir. 1990 yılında ARIT (Türk-Amerikan İlmî Araştırmalar Enstitüsü Derneği) üyesi ve başkanıdır. 1992 yılından itibaren Türkiye ICOMOS Milli Komitesi Üyeliği, Türk Eski Çağ Bilimleri Enstitüsü Derneği Kurucu Üyesi ve As Başkanlığı yapmış, aynı enstitünün 2012-2019 yılları arasında başkanlığını üstlenmiştir. İstanbul Erkek Liseliler Derneği üyeliği yapmıştır. 1994 yılında DAAD'liler Derneği üyesi olmuştur. 1996'te Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurulu, Türk Tarih Kurumu Muhabir üyesi, 1999'ta Avusturya Arkeoloji Enstitüsü muhabir üyesi olmuştur. 2000-2003 yıllarında Taç Vakfı Bilimsel Danışma Kurulu Üyesi ve aynı kuruluşta 2003 yılında Şeref Üyesi olmuştur. 2001'de T.C. Tarihi Kentler Birliği Danışma Kurulu Üyeliği, 2003'te Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı Kurucu Üyeliği ve 2004'te Societas Anatolica-Paris Bilim Kurulu Üyeliği yapmıştır.

Hocamız Prof. Dr. Halûk Abbasoğlu'nun çeşitli üyelikler ve yöneticilik görevleriyle çok yoğun geçen yaşamında derslerinin ayrı bir yeri vardı. Arkaik Dönem mimarisi, heykeltraşlığı, sanatı, Hellenistik Dönem heykeltraşlığı ve mimarisi derslerini emekli olana dek devam ettirdi. Lisansüstü derslerinde ise daha çok antik dünyanın sosyal hayatına, antik çağ teknolojileri üzerine verdiği derslere odaklanmayı tercih etmişti.

Kendisinin 1965 yılında mezun olurken sunduğu bitirme tezi “*Side Büyük Hamamı*” başlığını taşıyordu. İlk defa 1962 yılı Side kazısında kendisine “vazife olarak” verilen bir yapının 1963 ve 1964 yıllarındaki kazı çalışmalarının ardından ortaya çıkan bu tez, Dr. Nuşin Asgari, Jale İnan ve Aşkırdil Akarca tarafından onaylanmış olup, Fakültemiz Genel Kitaplığında 3894 numara ile kayıtlıdır.

1976 yılında hazırladığı “*Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri*” başlıklı Doktora tezi ise 1993 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından yayımlanmıştır. Hocamız bu çalışmasında da o zamana kadar pek de fazla çalışmanın yapılmadığı bir konuyu, son derece hassas belgeleme ve tarihlendirme önerileriyle sunmuştur. En anıtsal çalışmalarından biri ise “*Pamphylia Roma Devri Hamamları*” başlıklı Doçentlik tezidir. Tezinin Giriş kısmında belirtilen, “*Kanımcıca, zamanımızda arkeolojinin görevi artık değişmiştir. Eski çağlara ait bilgilerimizi, bugün için faydalı ve kullanılabilir hale getirmek gereklidir. Ayrıca, yalnız sanat değeri olan eserleri övgüyle sergilemek ve incelemek değil, aynı zamanda günlük yaşamın her alanında kullanılan alet ve gereçlerle, eskinin günlük hayatı önemlidir*” ifadesi 1982 yılında kaleme alınmıştır. Bundan sonra da araştırma hayatı, tıpkı derslerinde olduğu gibi antik çağ insanların sosyal yaşamına yönelik olarak gelişmiştir.

Perge Kazısı’nı devralmasının ardından 1989 yılında yenilikçi bir bakış açısıyla kentlin konut mekanlarında kazı çalışmaları başlatır. Bu çalışmaların önemini Hocamızın yakın dostu rahmetli Güven Hoca (Arsebük) şu sözlerle ifade eder:

“Haluk Bey, son zamanlarda, son altı-yedi yıldır halkın oturduğu mahalleyi kazıyor. Halkın oturduğu mahallede Apollon heykeli çıkmaz. Halkın oturduğu mahallede büyük Zeus’un altarı çıkmaz. Ne çıkar? Ev çıkar. Hela çıkar. Helanın yanında mutfak çıkar. Öbür tarafta silo çıkar. Yani Perge kazısının Klasik Arkeoloji açısından bence son zamanlardaki en büyük önemi halka inmesidir. Yani halka yönelik arkeolojiyle ortaya çıkmasıdır. Halka inmesi demekle, bizim solcuların kullandığı anlamda kullanmıyorum “halk”ı. Yani normal yaşam düzeyindeki konut alanlarının incelenmesi açısından diyorum.” (Erdur -Duru 2003: 282).

1989-1999 yılları arasında Perge’nin doğusundaki bir *insulalık* bir alanda yürütülen kazı çalışmalarıyla MS.4-7.yy.lar arasında kullanıldığı anlaşılan, döneminin olasılıkla yönetici sınıfından kişilerin yaşamış olduğu konutlar açığa çıkarılmıştır. Peristyl avlulu, tören salonlu mekânlara sahip en az üç ev ve buradaki buluntular iki doktora ve iki yüksek lisans tezine konu olmuş, zamanının öncü çalışmalarıdır. 1990’lı yıllarda, şimdikininkine aksine, ülkemizde yürütülen kazılarda geç dönem konutlarına eğilen başkaca kazılar çok azdı; yine geç dönem seramikleri de henüz yaygın bir şekilde çalışılmamaktadır. Böylece Halûk Hoca, mesleğine duyduğu saygı ve bilinçle attığı bu adım sonucunda Türkiye arkeolojisinde ilklerin yetişmesini sağlamıştır.

Konut mekânlarının yanı sıra 1997-2011 yılları boyunca kentin batı nekropolisinde yürüttüğü kazı çalışmaları, Anadolu antik kentlerinde var olan Roma Dönemi mezar mimarisi repertuarının neredeyse hepsine sahip, konteks açısından oldukça zengin mezar yapılarının açığa çıkmasını sağlamıştır. Perge nekropolisleri kentin çeşitli gelir seviyesinden bireylerin kentin yakın çevresi ile İtalya, Yunanistan, Levant gibi coğrafyalardaki çağdaşlarıyla da etkileşim içinde olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle bu mezarlardan biri, üzerinde betimlenen Dionysos'un hayatından sahnelerin yer aldığı yüksek kabartmalı teknesi ve sahiplerinin portrelerinin bulunduğu kapağıyla birlikte bir mezar yapısı içinde saptanmıştır. Attika Pentelikon mermerinden yapılmış ve ithal edilmiş olan lahit, türü içinde in situ durumda saptanmış ilk örnek olmasıyla da önem arz etmektedir.

O'nun bir başka önemli hamlesi de, 1994-2004, 2008 yıllarında Prof. Dr. Wolfram Martini ile birlikte yürüttüğü *Roma İmparatorluk Dönemi Öncesi Perge Projesi*'dir. Bu projede eski dostu Prof. Martini ile birlikte, özellikle Hitit metinlerinde bahsi geçen Parha'nın gerçekliğini sorgulamak hedeflenmiştir. 10 yıl süren sondaj ağırlıklı kazılarla Parha'ya ait doğrudan veriler bulunamasa da, yerleşmenin Kalkolitik Dönem'e kadar inen geçmişi anlaşılmıştır. Pamphylia Bölgesi'nde Karain, Belbaşı gibi iyi bilinen prehistorik merkezlerin varlığına karşın Perge'nin Kalkolitik Dönem'den itibaren neredeyse kesintisiz yerleşimi, bölge arkeolojisine yeni açılımların ve kanıtların sunulmasını da sağlamıştır.

Uzun yıllar birlikte çalışma onuruna eriştiğimiz Hocamız Prof. Dr. Halûk Abbasoğlu, kuşkusuz sadece yukarıda sayılan akademik ve idari alanlardaki başarılı faaliyetleri ile anlatılamaz. Kendisinin tanıdığı herkes tarafından fark edilen ve bizler tarafından daima örnek alınan tarafı, insana insan olduğu için verdiği koşulsuz değerdi. Bu özelliğinin doğal bir sonucu, hayran olunacak nezaketi ve yardım severliğiydi. Özellikle hak ettiğine inandığı her öğrencisinin yolunu açmış, desteklemiş, yardımını esirgememiştir. Kendisi "erdem" in nasıl olması gerektiğini yaşamıyla adeta ortaya koymuştur. Kişiliğine işlemiş yol gösterici eğitmen karakteri, biz öğrencileri için daima aydınlık bir yol oluşturmuştur. Hocamızın yetiştirdiği öğrencilerinin birçok üniversitede başarılı konumlarda bulunması, emeklerinin boşa gitmediğinin kanıtıdır. Hocamız hayatına dokunulanlar tarafından daima büyük bir özlem, saygı ve içten bir sevgiyle hatırlanacaktır.

Haluk Abbasoğlu'nun Yayınları

Kitap

Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri: Tipolojik Yönden Bir İnceleme, Türk Tarih Kurumu, 1994.

Kitap İçinde Bölüm

- “Anadolu’da Antik Çağ’da Konut”, Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşme, İstanbul, 1996, 395.
- “Antiquity Dwellings in Anatolia”, Housing and Settlement in Anatolia, A Historical Perspective, İstanbul, 1996, 395-404.
- “Hamam”, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2. Cilt, İstanbul, 1997, s. 750-751.
- “Perge Kazıları”, Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi, Ed.:Oktay Belli, Ankara, 2000, s. 241-247.
- “Side Kazıları”, Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi, Ed.:Oktay Belli, Ankara, , 2000, 235-240.
- “Seleukeia (?) – Lyrbe Kenti Kurtarma Kazısı”, Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi, Ed.:Oktay Belli, Ankara, 2000, 248-250.
- “The Side Excavations”, Istanbul University’s Contributions to Archaeology in Turkey, İstanbul, 2001, 206-210.
- “The Perge Excavations”, Istanbul University’s Contributions to Archaeology in Turkey, İstanbul, 2001, 211-216.
- “Rescue Excavations in Seleukeia (?) - Lyrbe”, Istanbul University’s Contributions to Archaeology in Turkey, İstanbul, 2001, 217.
- “Ord. Prof. Dr. Arif Müfid Mansel”, Anadolu Araştırmaları XVI, 2002, 1-8.
- “Zur Geschichte der Ausgrabungen in Perge”, Die Akropolis von Perge I, Ed.: H. Abbasoğlu- W. Martini, Mainz, 2003, 1-12.
- “Eski Yunan’da Yıkanma”, Archaeological Essays in Honour of Homo Amatus: Güven Arsebük İçin Armağan Yazılar, Ed. M. Özbaşaran-O.Tanıdı-A.Boratav, İstanbul, Ege Yayınları, 2003, 1-8.
- “Pamphylia Hamamları: Plan Açısından bir Değerlendirme”, Festschrift für Fahri Işık, 60. Yaşında Fahri Işık’a Armağan: Anadolu’da Doğdu, İstanbul, 2004, 1-9.
- “Antik Nicaea’dan Günümüze Kalanlar”, Tarih Boyunca İznik, İstanbul, İş Bankası Yayınları, 2004, 189-197. (İnci Delemen ile birlikte)
- Cumhuriyetimizin 80. Kuruluş Yıldönümü Anı Kitabı, Arkeoloji Bölümü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı “Ekrem Akurgal ve Arkeoloji” Konulu Konferanslar, 03-04 Kasım 2003, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınevi, 2004, 393-395 .
- “Par-ha-a’dan Perge’ye”, Vita: Belkis Dinçol ve Ali Dinçol’a Armağan, Ed. M. Alparslan v.d., İstanbul, 2007, 21-22.
- “Perge’den bir bütün olarak Herakles Heykeli”, Tarhan Armağanı, M. Taner Tarhan’a Sunulan Makaleler, İstanbul 2013, 1-12. (Buket Akçay-Güven ile birlikte)

Makale

- “1986 yılı Termessos yüzey araştırmaları”, V. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1, 1987, 213-230.
- “Perge Kazısı 1988 Yılı çalışma Raporu”, Höyük 1, 1988, 121-125.
- “Perge Kazısı 1988 Yılı Önraporu”, 11. Kazı Sonuçları Toplantısı-II, 1990, s. 211-227.
- “Neue Forschungen in Termessos”, Akten des XIII. Internationalen Kongresses für klassische Archaeologie, Berlin, 1988, 498.
- “Antik Termessos kenti ve çevresindeki epigrafya araştırmaları”, VIII. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1990, 209-214. (Bülent İplikçioğlu ile birlikte)

- “Perge Kazısı 1993 ve 1994 Yılları Ön Raporu”, 17. Kazı Sonuçları Toplantısı -II, 1996, 107-121.
- “Perge Akropolisinde 1994 Yılında Yapılan Çalışmalar”, 17. Kazı Sonuçları Toplantısı- 2, 1996: 121-127. (Wolfram Martini ile birlikte)
- “Perge Akropolisinde 1995 Yılında Yapılan Çalışmalar”, 18. Kazı Sonuçları Toplantısı-2, 1997: 51-63. (Wolfram Martini ile birlikte)
- “Perge Akropolisinde 1996 Yılında Yapılan Çalışmalar”, 19. Kazı Sonuçları Toplantısı-2, 1998: 93-105. (Wolfram Martini ile birlikte)
- “Perge Kazısı 1996 Yılı Ön Raporu”, XIX. Kazı Sonuçları Toplantısı, 2, 1998, 81-91.
- “Archaeology-Cultural Tourism Relationship in Turkey”, IV. Turkish-Austrian Management Seminar, Archeology and Management of Cultural Tourism, Istanbul October 1995”, İstanbul 1998,15-20. (İnci Delemen ile birlikte)
- “Perge Akropolisinde 1997 Yılında Yapılan Çalışmalar” 20. Kazı Sonuçları Toplantısı-II, 1999, s. 179-194. (Wolfram Martini ile birlikte)
- “Perge Kazısı 1995 Yılı Ön Raporu”, 18. Kazı Sonuçları Toplantısı, 2, 1997, 41-50.
- “The Founding of Perge and Its Development in the Hellenistic and Roman Periods” Urbanism in Western Asia Minor, Ed.: D. Parrish, Journal of Roman Archaeology, Supplementary Series 45, 2001, 172-188.
- “Perge 2002”, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, 2003-1, 30-33.
- “Perge 2003”, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, 2004-2, 45-48.
- “Pamphylia’nın Yüce Kenti: Perge”, Toplumsal Tarih, 125, 2004, 88-91.
- “2004 Yılı Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları”, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, 2005-3, 67-73.
- “Perge 2005”, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, 2006-4, 47-51.
- “Perge”, Byzas 3, Stadtgrabungen und Stadtforschungen im westlichen Kleinasien, 2006, 289-301.
- “Perge 2006”, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, 2007-5, 54-58.
- “Perge 2007”, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, 2008-6, 58-62.
- “Perge 2008”, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, 2009-7, 61-69.
- “Perge 2009”, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, 2010-8, 73-80.
- “Perge 2011”, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, 2012-10, 82-87 .

Editörlük

Die Akropolis von Perge, Survey und Sondagen 1994-1997, Band 1, Mainz, 2003. (Wolfram Martini ile birlikte)

Kaynakça/References

Erdur,O. - Durur,G., “Yeni Arkeoloji”den ‘Türkiye’de Elestri”ye: Güven Arsebük ile Bir Söyleşi”, Arkeoloji: Niye? Nasıl? Ne için?, İstanbul, Ege Yay., 2003, 275-289.